JUNGTINIŲ TAUTŲ 1980 METŲ KONVENCIJOS DĖL TAM TIKRŲ ĮPRASTINIŲ GINKLŲ, KURIE GALI BŪTI LAIKOMI PERNELYG ŽALOJANČIAIS ARBA VEIKIA NESIRINKTINAI, NAUDOJIMO UŽDRAUDIMO ARBA APRIBOJIMO PROTOKOLAS DĖL LIKUSIŲ NUO KARO SPROGMENŲ (V PROTOKOLAS)

Aukštosios Susitariančios Šalys,

pripažindamos, kad likę nuo karo sprogmenys pasibaigus kariniams konfliktams kelia rimtų humanitarinių problemų,

suvokdamos poreikį sudaryti Protokolą dėl bendrojo pobūdžio priemonių, skirtų gerinti po konfliktų susidarančias padėtis, kuriomis taip pat siekiama maksimaliai sumažinti likusių nuo karo sprogmenų poveikį ir riziką,

ir norėdamos vykdyti bendras prevencines priemones taikant Techniniame Priede nustatytą savanorišką gerą praktiką, kuria didinamas šaudmenų patikimumas ir taip iki minimumo sumažinamas po karo liekančių sprogmenų kiekis,

s u s i t a r ė:

1 straipsnis
Bendrosios nuostatos ir taikymo sritis

1. Susitariančiosios Šalys, remdamosi Jungtinių Tautų Chartija ir joms taikytinomis ginkluotų konfliktų tarptautinės teisės normomis, susitaria ir atskirai, ir bendradarbiaudamos su kitomis Susitariančiosiomis Šalimis laikytis šiame Protokole nustatytų įsipareigojimų siekiant sumažinti likusių nuo karo sprogmenų sukeliamą riziką ir poveikį pasibaigus konfliktams.

2. Šis Protokolas bus taikomas nuo karo likusiems sprogmenims, esantiems Aukštųjų Susitariančių Šalių teritorijoje, įskaitant vidaus vandenis.

3. Šis Protokolas bus taikomas situacijose, susidarančiose dėl konfliktų, apibūdintų 2001 m. gruodžio 21 d. iš dalies pakeistos konvencijos 1 straipsnio 1–6 dalyse.

4. Šio Protokolo 3, 4, 5 ir 8 straipsniai taikomi kitiems likusiems nuo karo sprogmenims nei esami likę nuo karo sprogmenys, apibrėžti šio Protokolo 2 straipsnio 5 dalyje.

2 straipsnis
Sąvokos

Šiame Protokole,

1. *Sprogmenys* – tai įprasta amunicija su sprogstamąja medžiaga, išskyrus minas, užmaskuotas bombas ir kitus šios Konvencijos, su pakeitimais, padarytais 1996 m. gegužės 3 d., II Protokole apibrėžtus įtaisus.

2. *Nesprogę sprogmenys* – tai sprogmenys, kurie buvo užtaisyti, į juos įdėti sprogdikliai arba jie buvo kitaip parengti naudojimui ir jie buvo panaudoti ginkluotame konflikte. Jie galėjo būti iššauti, numesti, paleisti ar nustatyti taip, kad sprogtų, tačiau nesprogo.

3. *Palikti sprogmenys* – tai ginkluoto konflikto metu nepanaudoti sprogmenys, kuriuos viena iš konflikto šalių paliko arba išmetė ir kurių palikusioji arba išmetusioji šalis nebevaldo. Palikti nesprogę sprogmenys gali būti užtaisyti, su sprogdikliais, arba kitaip parengti naudojimui arba neužtaisyti ir neparengti.

4. *Likę nuo karo sprogmenys* – tai nesprogę sprogmenys ir palikti sprogmenys.

5. *Esami likę nuo karo sprogmenys* – tai nesprogę sprogmenys ir palikti sprogmenys, kurie jau buvo prieš tai, kai šis Protokolas įsigaliojo Aukštosioms Susitariančioms Šalims, kurių teritorijoje šie sprogmenys yra.

3 straipsnis
Likusių nuo karo sprogmenų pašalinimas, išvežimas arba sunaikinimas

1. Kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis ir ginkluoto konflikto šalis prisiima šiame straipsnyje išdėstytas prievoles, susijusias su jos kontroliuojamoje teritorijoje esančiais likusiais nuo karo sprogmenimis. Tais atvejais, kai sprogmenų, kurie tapo likusiais nuo karo sprogmenimis, naudotojas teritorijos nekontroliuoja, tas naudotojas privalo dvišaliu pagrindu ar per trečiąją šalį, dėl kurios abi šalys susitarė, įskaitant *inter alia* Jungtinių Tautų sistemą ar kitas susijusias organizacijas, pasibaigus aktyviems kariniams veiksmams teikti, kur tai įmanoma, paramą *(inter alia,* tai gali būti techninė, finansinė, materialinė ar personalo išteklių parama) siekiant palengvinti tokių likusių nuo karo sprogmenų žymėjimą, pašalinimą, išvežimą arba sunaikinimą.

2. Pasibaigus aktyviems karo veiksmams kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis ir ginkluoto konflikto šalis kiek įmanoma greičiau turi pažymėti ir pašalinti, išvežti ar sunaikinti savo kontroliuojamoje karo paveiktoje teritorijoje esančius likusius nuo karo sprogmenis. Pirmenybė likusių nuo karo sprogmenų pašalinimui, išvežimui ar sunaikinimui bus taikoma likusių nuo karo sprogmenų paveiktose teritorijose, kurios pagal šio straipsnio 3 dalį yra vertinamos kaip keliančios rimtą pavojų žmonėms.

3. Pasibaigus aktyviems karo veiksmams siekiant sumažinti likusių nuo karo sprogmenų keliamą riziką, kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis ir ginkluoto konflikto šalis kiek įmanoma greičiau savo kontroliuojamoje karo paveiktoje teritorijoje turi imtis šių priemonių:

a) ištirti ir įvertinti likusių nuo karo sprogmenų keliamą riziką;

b) įvertinti ir nustatyti žymėjimo, pašalinimo, išvežimo arba sunaikinimo poreikių prioritetus ir įgyvendinimo galimybes;

c) pažymėti ir pašalinti, išvežti arba sunaikinti likusius nuo karo sprogmenis;

d) imtis priemonių siekdama mobilizuoti pajėgas šiai veiklai vykdyti.

4. Atlikdamos pirmiau nurodytus veiksmus Aukštosios Susitariančios Šalys ir ginkluoto konflikto šalys privalo laikytis tarptautinių standartų, įskaitant Tarptautinius minų naudojimo standartus.

5. Kai tai tinkama, Aukštosios Susitariančios Šalys bendradarbiauja tarpusavyje ir su kitomis šalimis, susijusiomis regioninėmis ir tarptautinėmis organizacijomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis dėl paramos (*inter alia,* techninės, finansinės, materialinės ar personalo išteklių išraiška) teikimo, įskaitant, esant tinkamoms sąlygoms, jungtines operacijas, kurios yra būtinos šio straipsnio nuostatoms įgyvendinti.

4 straipsnis
Informacijos registravimas, saugojimas ir perdavimas

1. Aukštosios Susitariančios Šalys ir ginkluoto konflikto šalys kiek įmanoma plačiau ir, jei tai tikslinga, registruos ir saugos informaciją apie sprogmenų panaudojimą arba sprogmenų palikimą siekdamos palengvinti greitą likusių nuo karo sprogmenų žymėjimą ir pašalinimą, išvežimą arba sunaikinimą, taip pat užtikrinti mokymų apie riziką ir reikalingos informacijos teikimą teritoriją kontroliuojančiai šaliai ir tos teritorijos civiliams gyventojams.

2. Aukštosios Susitariančios Šalys ir ginkluoto konflikto šalys, kurios naudojo ar paliko sprogmenis, kurie galėjo tapti likusiais nuo karo sprogmenimis, pasibaigus aktyviems karo veiksmams privalo nedelsdamos, nepažeisdamos šių šalių teisėtų saugumo interesų, abipusiu pagrindu arba per abiem pusėms priimtiną trečiąją šalį (*inter alia*, Jungtines Tautas) pateikti tokią informaciją apie paliktus sprogmenis tą teritoriją kontroliuojančiai šaliai arba šalims arba, jei pareikalaujama, taip pat kitoms organizacijoms, kurios, informaciją teikiančios šalies žiniomis, karo paveiktoje srityje šiuo metu vykdo ar ateityje vykdys mokymus apie riziką ar atlieka arba atliks likusių nuo karo sprogmenų žymėjimą, šalinimą, išvežimą ar sunaikinimą.

3. Registruodamos, saugodamos ir perduodamos šią informaciją, Aukštosios Susitariančios Šalys turėtų atsižvelgti į Techninio Priedo 1 dalį.

5 straipsnis
Kitos atsargos priemonės, skirtos civilių gyventojų, atskirų civilių ir civilinių objektų apsaugojimui nuo likusių po karo sprogmenų keliamų pavojų ir poveikio

1. Aukštosios Susitariančios Šalys ir ginkluoto konflikto šalys savo kontroliuojamoje, likusių nuo karo sprogmenų paveiktoje teritorijoje privalo imtis visų įmanomų atsargos priemonių siekdamos apsaugoti civilius gyventojus, atskirus civilius ir civilinius objektus nuo poveikio ir pavojų, kuriuos kelia likę nuo karo sprogmenys. Įmanomos atsargos priemonės yra tos priemonės, kurios ir humanitariniu, ir kariniu požiūriu yra realios arba praktiškai įmanomos turint omenyje visas tuo metu vyraujančias sąlygas. Šios atsargos priemonės gali apimti įspėjimus, civilių gyventojų mokymas apie riziką, likusių nuo karo sprogmenų paveiktos teritorijos žymėjimą, aptvėrimą ir stebėjimą, kaip nustatyta Techninio Priedo 2 dalyje.

6 straipsnis
Nuostatos dėl humanitarinių misijų ir organizacijų apsaugos nuo likusių nuo karo sprogmenų poveikio

1. Kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis ir ginkluoto konflikto šalis privalo:

a) kiek tai įmanoma – saugoti nuo likusių nuo karo sprogmenų poveikio humanitarines misijas ar organizacijas, kurios Aukštosios Susitariančios Šalies ar ginkluoto konflikto šalies kontroliuojamoje teritorijoje ir su tos šalies sutikimu vykdo ar ateityje vykdys savo veiklą;

b) tokios humanitarinės misijos ar organizacijos prašymu teikti, kiek tai įmanoma, turimą informaciją apie teritorijose, kur humanitarinė misija ar organizacija vykdo ar vykdys veiklą, esančių likusių nuo karo sprogmenų buvimo vietą.

2. Šio straipsnio nuostatos nepažeidžia esamos Tarptautinės humanitarinės teisės, kitų taikytinų tarptautinių dokumentų ar Jungtinių Tautų Saugumo tarybos sprendimų, kuriais nustatomas aukštesnis apsaugos lygis.

7 straipsnis
Parama dėl esamų likusių nuo karo sprogmenų

1. Sprendžiant problemas, keliamas esamų likusių nuo karo sprogmenų, kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis, kai tai tinkama, turi teisę prašyti ir gauti paramą iš kitų Aukštųjų Susitariančių Šalių, taip pat iš valstybių, kurios nėra Šalys, ir susijusių tarptautinių organizacijų ir institucijų.

2. Kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis, kuri gali tai padaryti, tuo mastu, kiek tai yra būtina ir įmanoma, teikia paramą esamų likusių nuo karo sprogmenų keliamoms problemoms spręsti. Teikdamos pagalbą, Aukštosios Susitariančios Šalys taip pat atsižvelgia į humanitarinius šio Protokolo tikslus bei tarptautinius standartus, įskaitant Tarptautinius minų naudojimo standartus.

8 straipsnis
Bendradarbiavimas ir parama

1. Kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis, kuri gali tai padaryti, teikia paramą likusių nuo karo sprogmenų žymėjimui ir pašalinimui, išvežimui ar sunaikinimui, taip pat pagalbą aiškinant civiliams gyventojams apie esamą riziką ir vykdant susijusią veiklą, tarpininkaujant, *inter alia*, Jungtinėms Tautoms, kitoms susijusioms tarptautinėms, regioninėms ar valstybinėms organizacijoms arba institucijoms, tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui, nacionalinėms Raudonojo Kryžiaus ar Raudonojo Pusmėnulio asociacijoms ir jų Tarptautinei federacijai, nevyriausybinėms organizacijoms arba dvišalių santykių pagrindu.

2. Kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis, kuri gali tai padaryti, teikia paramą slaugant, reabilituojant ir socialiai bei ekonomiškai integruojant į visuomenę asmenis, nukentėjusius nuo sprogmenų, likusių nuo karo. Tokia parama gali būti teikiama tarpininkaujant, *inter alia*, Jungtinėms Tautoms, kitoms susijusioms tarptautinėms, regioninėms ar valstybinėms organizacijoms ar institucijoms, tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui, nacionalinėms Raudonojo Kryžiaus ar Raudonojo Pusmėnulio asociacijoms ir jų Tarptautinei federacijai, nevyriausybinėms organizacijoms arba dvišalių santykių pagrindu.

3. Kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis, kuri gali tai padaryti, įneša lėšų į Jungtinių Tautų sistemos patikos fondus bei į kitus atitinkamus patikos fondus siekiant palengvinti šiame Protokole nustatytos paramos teikimą.

4. Kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis turi teisę plačiausiu mastu dalyvauti įrangos, medžiagų ir mokslinių bei technologinių žinių, išskyrus susijusias su ginklais technologijas, mainuose, būtinuose šiam Protokolui įgyvendinti. Susijusiosios Šalys įsipareigoja sudaryti palankias sąlygas tokiems mainams laikydamosi nacionalinių įstatymų ir nenustato nepagrįstų apribojimų šalinimo įrangos ir susijusios humanitariniams tikslams skirtos technologinės informacijos tiekimui.

5. Kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis įsipareigoja savanoriškai teikti informaciją Jungtinių Tautų sistemai priklausančioms su minomis susijusios veiklos duomenų bazėms, ypač informaciją, susijusią su įvairiomis nuo karo likusių sprogmenų šalinimo priemonėmis ir technologijomis, ekspertų, ekspertų agentūrų arba nacionalinių kontaktinių institucijų, į kurias galima kreiptis dėl likusių nuo karo sprogmenų pašalinimo, sąrašais, taip pat savanoriškai teikia techninę informaciją apie atitinkamus sprogmenų tipus.

6. Remdamosi atitinkama informacija, Aukštosios Susitariančios Šalys gali paprašyti Jungtinių Tautų, kitų atitinkamų institucijų ar valstybių paramos. Šie prašymai gali būti teikiami Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui, kuris perduoda juos visoms Aukštosioms Susitariančioms Šalims ir visoms susijusioms tarptautinėms organizacijoms bei nevyriausybinėms organizacijoms.

7. Jei į Jungtines Tautas kreipiamasi su prašymu, Jungtinių Tautų Generalinis Sekretorius pagal jo turimus išteklius gali imtis tinkamų veiksmų situacijai įvertinti ir, bendradarbiaudamas su prašymą pateikusia Aukštąja Susitariančia Šalimi ir kitomis Aukštosiomis Susitariančiomis Šalimis, kurių atsakomybė nustatyta pagal šio Protokolo 3 straipsnį, rekomenduoti tinkamą paramos teikimą. Generalinis Sekretorius taip pat gali pateikti Aukštosioms Susitariančioms Šalims ataskaitą apie situacijos įvertinimą bei reikalingos paramos tipą ir apimtį, įskaitant galimą paramą iš Jungtinių Tautų sistemoje įsteigtų patikos fondų.

9 straipsnis
Bendrosios prevencinės priemonės

1. Atsižvelgiant į įvairias situacijas ir skirtingas galimybes, kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis skatinama imtis bendrųjų prevencinių priemonių, kuriomis siekiama maksimaliai sumažinti likusių nuo karo sprogmenų pasitaikymą, įskaitant, bet neapsiribojant priemonėmis, išvardytomis Techninio Priedo 3 dalyje.

2. Kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis gali savanoriškai keistis informacija, susijusia su pastangomis skatinti ir įtvirtinti geriausią šio straipsnio 1 dalyje nustatytų veiksmų praktiką.

10 straipsnis
Aukštųjų Susitariančių Šalių konsultacijos

1. Aukštosios Susitariančios Šalys įsipareigoja tarpusavyje konsultuotis ir bendradarbiauti visais klausimais, susijusiais su šio Protokolo veikimu. Šiuo tikslu šaukiama Aukštųjų Susitariančių

Šalių konferencija, kai tam pritaria dauguma, tačiau ne mažiau nei aštuoniolika Aukštųjų Susitariančių Šalių.

2. Aukštųjų Susitariančių Šalių konferencijų darbas apima:

a) šio Protokolo statuso ir veikimo apžvalgą;

b) su nacionaliniu šio Protokolo įgyvendinimu susijusių klausimų nagrinėjimą, įskaitant nacionalines ataskaitas arba kasmetinį duomenų atnaujinimą;

c) pasirengimą peržiūrėjimo konferencijoms.

3. Aukštųjų Susitariančių Šalių konferencijos išlaidas pagal Jungtinių Tautų atitinkamai suderintą vertinimo skalę padengia Aukštosios Susitariančios Šalys ir konferencijoje dalyvaujančios valstybės, kurios nėra Šalys.

11 straipsnis
Vykdymas

1. Kiekviena Aukštoji Susitarianti Šalis reikalauja, kad jos ginkluotosios pajėgos ir susijusios institucijos bei departamentai nustatytų atitinkamas instrukcijas ir veiklos tvarką ir jų personalo apmokymas atitiktų atitinkamas šio Protokolo nuostatas.

2. Aukštosios Susitariančios Šalys įsipareigoja konsultuotis ir tarpusavyje bendradarbiauti dvišalių santykių pagrindu arba tarpininkaujant Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui, arba vadovaudamosi kita tarptautine tvarka spręsti bet kokias problemas, kurios gali iškilti dėl šio Protokolo nuostatų aiškinimo ar taikymo.

_____

TECHNINIS PRIEDAS

Šiame Techniniame Priede pateikiama rekomenduojama gera praktika siekiant šio Protokolo 4, 5 ir 9 straipsniuose nustatytų tikslų. Techninį Priedą Aukštosios Susitariančios Šalys įgyvendina savanoriškai.

1. Informacijos apie nesprogusius sprogmenis (NS) ir paliktus sprogmenis (PS) registravimas, saugojimas ir skelbimas

a) Informacijos registravimas. Valstybė turėtų stengtis kiek įmanoma tiksliau registruoti šią su sprogmenimis, kurie gali tapti NS, susijusią informaciją:

i) sričių, kurios buvo sprogmenų taikiniu, vieta;

ii) apytikslis sprogmenų, naudotų i papunktyje minimose srityse, skaičius;

iii) i papunktyje minimose srityse naudotų sprogmenų tipas ir pobūdis;

iv) bendra vieta, kur žinoma arba numanoma esant NS.

Kai valstybė operacijų metu yra priversta palikti sprogmenis, ji turi stengtis palikti PS saugiai ir nepavojingai ir taip įregistruoti informaciją apie šiuos sprogmenis:

v) PS vieta;

vi) apytikslis PS kiekis, esantis kiekvienoje konkrečioje vietovėje;

vii) PS tipai kiekvienoje konkrečioje vietovėje.

b) Informacijos saugojimas. Kai valstybė įregistruoja informaciją pagal a punkto nuostatas, ji turi ją saugoti taip, kad šią informaciją būtų galima vėliau surasti ir paskelbti pagal c punkto nuostatas.

c) Informacijos skelbimas. Pagal a ir b punktų nuostatas valstybės įregistruota ir saugoma informacija, atsižvelgiant į saugumo interesus ir kitus informaciją teikiančios valstybės įsipareigojimus, turėtų būti paskelbta laikantis šių nuostatų:

i) Turinys:

Informacijoje apie NS turėtų būti šie duomenys:

1) bendra vieta, kur žinoma arba numanoma esant NS;

2) sprogmenų tipai ir apytikslis sprogmenų, naudotų teritorijose, kurios buvo sprogmenų taikiniu, skaičius;

3) sprogmenų identifikavimo metodas, įskaitant spalvą, dydį, formą ir kitus įprastus žymėjimus;

4) būdas, kuriuo galima saugiai pašalinti sprogmenis.

Informacijoje apie PS turėtų būti šie duomenys:

5) vieta, kur yra PS;

6) apytikslis kiekvienoje konkrečioje vietovėje esančių PS skaičius;

7) kiekvienoje konkrečioje vietovėje esančių PS tipai;

8) PS identifikavimo metodas, įskaitant spalvą, dydį ir formą;

9) informacija apie PS tipą ir pakavimo būdus;

10) parengties būklė;

11) užmaskuotų minų, kurios žinomos esant PS teritorijoje, vieta ir tipas.

ii) Informacijos gavėjas. Informacija turėtų būti atskleista paveiktą teritoriją kontroliuojančiai šaliai ar šalims ir asmenims ar institucijoms, kurios, informaciją atskleidžiančios valstybės žiniomis, užsiima ar užsiims NS ir PS šalinimu paveiktoje teritorijoje, taip pat civilių gyventojų mokymu apie NS ir PS keliamus pavojus.

iii) Mechanizmas. Kai tai įmanoma ir jei informaciją atskleidžianti valstybė mano tai esant tinkama, tokios informacijos atskleidimui ji turėtų panaudoti tarptautiniu ar vietiniu mastu įsteigtus mechanizmus, pavyzdžiui, UNMAS (JT Minų veiksmų

tarnyba), IMSMA (su minomis susijusių veiksmų informacijos valdymo sistema) ir kitas ekspertų institucijas.

iv) Laikas. Informacija turi būti atskleista kiek įmanoma greičiau, atsižvelgiant į tokius veiksnius kaip paveiktose teritorijose vykdomos karinės ar humanitarinės operacijos, galimybė gauti informaciją ir jos patikimumas bei aktualios saugumo problemos.

2. Įspėjimai, mokymai apie riziką, žymėjimas, aptvėrimas ir stebėjimas

Pagrindinės sąvokos

a) Įspėjimai – tai punktualus įspėjamosios informacijos pateikimas civiliams gyventojams, kuriuo siekiama iki minimumo sumažinti paveiktose teritorijose likusių nuo karo sprogmenų keliamą riziką.

b) Civilių gyventojų mokymą apie riziką turi sudaryti mokymo apie riziką programos, kurios palengvintų paveiktų bendruomenių, valdžios institucijų ir humanitarinių organizacijų keitimąsi informacija siekiant paveiktas bendruomenes informuoti apie pavojus, kuriuos kelia likę nuo karo sprogmenys. Mokymo apie riziką programos dažniausiai yra ilgalaikiai projektai.

Įspėjimų ir mokymų apie riziką geros praktikos elementai

c) Visos įspėjimų ir mokymų apie riziką programos turėtų, kai tai įmanoma, atsižvelgti į vyraujančius nacionalinius ir tarptautinius standartus, įskaitant Tarptautinius minų naudojimo standartus.

d) Įspėjimai ir mokymai apie riziką turėtų būti užtikrinami karo paveiktos teritorijos civiliams gyventojams, kuriuos sudaro civiliai gyventojai, gyvenantys pačiose teritorijose arba aplink teritorijas, kuriuose yra likusių nuo karo sprogmenų, ir civiliai, kurie vyksta per tokias teritorijas.

e) Atsižvelgiant į situaciją ir turimą informaciją, įspėjimai turėtų būti skelbiami kuo skubiau. Įspėjimo programą kiek įmanoma greičiau turi pakeisti mokymo apie riziką programa. Įspėjimai ir mokymas apie riziką paveiktoms bendruomenėms visada turėtų būti užtikrinamas kuo anksčiau.

f) Kai konflikto šalys nedisponuoja pakankamais, efektyviam mokymų apie riziką organizavimui reikalingais ištekliais ir sugebėjimais, jos turėtų pasinaudoti trečiosiomis šalimis, pavyzdžiui, tarptautinėmis organizacijomis arba nevyriausybinėmis organizacijomis.

g) Kai tai įmanoma, konflikto šalys turėtų skirti papildomus išteklius įspėjimams ir mokymui apie riziką. Tokie ištekliai gali apimti: paramą logistikos srityje, mokymo apie riziką medžiagos gamybą, finansinę paramą ir bendrą kartografinę informaciją.

Likusių nuo karo sprogmenų paveiktos teritorijos žymėjimas, aptvėrimas ir stebėjimas

h) Kai tai įmanoma, bet kuriuo konflikto momentu ar jam pasibaigus, jei yra likusių nuo karo sprogmenų, konflikto šalys turi kiek įmanoma greičiau ir kiek įmanoma platesniu mastu užtikrinti, kad teritorijos, kuriose yra likusių nuo karo sprogmenų, būtų pažymėtos, aptvertos ir stebimos siekiant veiksmingai apsaugoti nuo sprogmenų civilius gyventojus laikantis toliau pateiktų nuostatų.

i) Žymint įtariamas pavojingas teritorijas turėtų būti naudojami paveiktai bendruomenei atpažįstami įspėjamieji ženklai. Ženklai ir kiti pavojingų teritorijų ribų žymėjimai turi būti kiek įmanoma geriau matomi, įskaitomi, patvarūs ir atsparūs aplinkos poveikiui, taip pat jie turi aiškiai nurodyti, kuri pusė nuo ženklo yra laikoma paveikta likusių nuo karo sprogmenų ir kuri pusė yra laikoma saugia.

j) Turėtų būti suformuota tinkama struktūra, atsakinga už nuolatinių ir laikinų žymėjimo sistemų, kurios turi būti susietos su nacionalinėmis ir lokalinėmis mokymo apie riziką programomis, stebėjimą ir priežiūrą.

3. Bendrosios prevencinės priemonės

Sprogmenis gaminančios ar įsigyjančios valstybės turėtų, kai tai įmanoma ir tinkama, stengtis užtikrinti šių priemonių įdiegimą ir vykdymą visu sprogmenų galiojimo laikotarpiu:

a) Šaudmenų gamybos valdymas

i) Gamybos procesai turėtų užtikrinti kuo didesnį šaudmenų patikimumą.

ii) Gamybos procesams turi būti taikomos patvirtintos kokybės kontrolės priemonės.

iii) Sprogmenų gamybos metu turėtų būti taikomi patvirtinti kokybės užtikrinimo standartai, pripažįstami tarptautiniu mastu.

iv) Turėtų būti atliekami koviniai priėmimo bandymai įvairiomis sąlygomis arba taikant kitas patvirtintas procedūras.

v) Vykdant sandorius dėl sprogmenų ir jų perdavimą turėtų būti reikalaujama laikytis aukšto patikimumo standartų.

b) Šaudmenų valdymas

Siekiant užtikrinti įmanomai geriausią ilgalaikį sprogmenų patikimumą, valstybės raginamos sandėliuojant, vežant, sandėliuojant lauko sąlygomis ir tvarkant sprogmenis taikyti geriausios praktikos normas ir veiklos tvarką laikantis toliau išdėstytų gairių.

i) Prireikus sprogmenys turėtų būti laikomi saugiose patalpose arba tinkamuose konteineriuose, kurie apsaugo sprogmenis ir jų sudedamąsias dalis kontroliuojamomis atmosferos sąlygomis, jei tai reikalinga.

ii) Valstybė turėtų vežti sprogmenis iš gamybos ir sandėliavimo vietų bei lauko ir į šias vietas tokiu būdu, kuris maksimaliai sumažina galimybę apgadinti sprogmenis.

iii) Laikydama sprogmenų atsargas ir veždama sprogmenis valstybė prireikus turėtų naudoti tinkamus konteinerius ir kontroliuojamą aplinką.

iv) Atsargų sprogimo galimybė turėtų būti maksimaliai sumažinama naudojant tinkamas atsargų laikymo priemones.

v) Valstybės turėtų taikyti tinkamas sprogmenų registravimo, judėjimo sekimo ir bandymo procedūras, kurios turėtų apimti informaciją apie tam tikro sprogmenų skaičiaus, partijos ar siuntos pagaminimo datą bei informaciją apie tai, kur sprogmenys yra buvę, kokiomis sąlygomis jie buvo saugomi ir kokių aplinkos veiksnių jie buvo veikiami.

vi) Tam tikrais laiko tarpais atsargas sudarantys sprogmenys prireikus turėtų būti išbandomi kovinėmis sąlygomis, siekiant užtikrinti deramą šaudmenų veikimą.

vii) Atsargas sudarančių sprogmenų komplektuojamosios dalys prireikus turėtų būti ištiriamos laboratorijoje, siekiant užtikrinti deramą šaudmenų veikimą.

viii) Registravimo, judėjimo sekimo ir bandymo procedūrų metu gavus informaciją, prireikus reikėtų imtis tinkamų veiksmų, įskaitant numatomo sprogmenų saugojimo termino koregavimą, siekiant užtikrinti atsargas sudarančių sprogmenų patikimumą.

c) Mokymas

Tinkamas viso personalo, užsiimančio sprogmenų tvarkymu, vežimu ir naudojimu, apmokymas yra svarbus sprogmenų patikimo veikimo užtikrinimo veiksnys. Todėl valstybės turėtų patvirtinti ir palaikyti tinkamas mokymo programas, kad užtikrintų tinkamą personalo parengimą darbui su sprogmenimis, su kuriais jam reikės dirbti.

d) Perdavimas

Valstybė, kuri numato perduoti sprogmenis kitai valstybei, kuri anksčiau neturėjo tokio tipo sprogmenų, turėtų stengtis užtikrinti, kad gaunančioji valstybė turėtų galimybes teisingai sandėliuoti, prižiūrėti ir naudoti tuos sprogmenis.

e) Gamyba ateityje

Valstybė turėtų apsvarstyti sprogmenų, kuriuos ji ketina gaminti ar įsigyti, patikimumo tobulinimo būdus ir priemones, kad būtų užtikrintas įmanomai aukščiausias jų patikimumas.

_____